

2. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей. Частина 1 : навч.-метод. посіб. / В. Л. Андрєєнкова, К. А. Бороздіна, Т. І. Бугаєць та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Л. В. Зуб, О. В. Ковальнової, Ю. В. Пилипас. Київ : ФОП Буря О. Д., 2019. 515 с.

Одержано 28.02.2023

УДК [159.9:343.54](477)

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

*професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор педагогічних наук, професор;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2308-1977>;*

Анастасія Денисівна ШМАРАЄВА,

*здобувач вищої освіти факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА

Проблема насильства в сім'ї має різні аспекти, тому потребує для її вирішення підготовки фахівців різних спеціальностей; профілактика насильства в сім'ї, має бути пріоритетним напрямом соціально-педагогічної роботи з населенням.

Ключові слова: насильство в сім'ї, профілактика,

Проблема насильства в сім'ї є однією із найактуальніших для українського суспільства. Про це свідчать дані і правоохоронних органів, і неурядових організацій. Так, за даними правоохоронних органів України на обліку за вчинення насильства в сім'ї знаходяться близько 90 000 осіб. За статистикою найбільша кількість тяжких правопорушень проти особистості відбувається в сфері сімейно-побутових відносин. Отже, однією з актуальних проблем, що потребує вивчення і вирішення, є проблема насильства в сім'ї.

Фундаментальні основи сучасних теорій насильства були закладені в дослідженнях Х.Арангурена, Г.Блумера, М.Вебера, Е.Дюркгейма, Г.Зіммеля, П.Сорокіна, О.Шпенглера, та ін. Проблему насильства в сім'ї розглядають у своїх роботах вітчизняні та зарубіжні спеціалісти: психологи (І.Д.Бех, О.І.Захаров, О.О.Кочемирівська), педагоги (Л.С.Нечепоренко, В.В.Радул.), соціологи (А.А.Бесєдін, О.В.Бойко,), юристи (Е.І.Скакунов, В.А.Туляков) та інші дослідники. Але недостатньо розробленими залишилися питання, пов'язані з профілактикою насильства в сім'ї.

Сім'я є невід'ємною частиною соціальної структури будь-якого суспільства і виконує численні соціальні функції. Загальновідомо, що в сім'ї закладаються основи буття людини, її духовні, моральні, світоглядні якості, а від психологічного здоров'я родини багато в чому залежить моральний стан суспільства. Поширення проявів насильства в сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в родині, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві. Насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішу психологічну та фізичну шкоду, ніж аналогічні діяння з боку сторонніх осіб. Вони порушують основний принцип життєдіяльності родини – безпечне та комфортне існування будь-якого її члена. Діти, які виростають в таких сім'ях, у майбутньому можуть переносити цей негативний досвід у власне життя [4].

Насильство в сім'ї – надто розповсюджена форма порушення прав людини. Протиправні дії проти когось із членів родини нерідко супроводжуються агресією, приниженням та жорстокою поведінкою. Подібні дії з боку особи, яка чинить насильство в сім'ї, призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найчастіше від сімейного насильства страждають жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало. На суспільному рівні протягом тривалого часу в Україні проблема насильства в сім'ї не обговорювалася. Правозахисні жіночі

громадські організації стали не тільки ініціаторами захисту жертв насильства, а й підштовхували органи державної влади до формування необхідної законодавчої бази, яка б сприяла розширенню загальнодержавної системи захисту потерпілих від насильства. Реальні масштаби проявів насильства в сім'ї сьогодні важко визначити. Кількість справ за фактами насильства не відображає його реального рівня та масштабів поширення, оскільки насильство в сім'ї часто буває прихованим.

Щоб знизити кількість випадків насильства в сім'ї, правоохоронцям разом з соціальними педагогами доцільно проводити з населенням первинну профілактику, що має бути спрямована саме на попередження, тобто завчасне відвернення виникнення криміногенно небезпечних явищ, що можуть детермінувати виникнення насильства в сім'ї [3].

Загальносоціальні заходи попередження насильства в сім'ї тракуються у вітчизняному законодавстві досить широко. Вони становлять систему заходів держави, органів місцевого самоврядування, суспільства, суб'єктів надання соціальних послуг, що спрямовані на певні напрями. А саме: зміцнення сім'ї як соціального інституту та як союзу певних осіб; завчасне виявлення сімей, у яких існує загроза виявлення насильства, а також відвернення або обмеження причин та умов, які сприяють створенню такого насильства; забезпечення будь-якої дитини сімейним вихованням та можливостями для фізичного й духовного розвитку; забезпечення достатнього захисту від насильницьких проявів для будь-кого з членів сім'ї [2, с. 71].

У подоланні насильства в сім'ї, як глобальної проблеми людства, потрібно вдосконалювати систему внутрішньодержавних і міжнародних норм щодо попередження та протидії насильству в сім'ї. В Україні розв'язанням проблеми насильства в сім'ї соціальні педагоги почали займатися після введення в дію Закону України „Про попередження насильства в сім'ї” від 15 листопада 2001 року [1], на сьогодні запропоновано до розгляду Верховної Ради законопроект «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що робить країну ближчою до успіху в подоланні цієї проблеми. Також особливої уваги заслуговує створення центрів матері та дитини; просвітницьких та навчальних програм для батьків, що матимуть на меті попередження насильства і жорстокого поводження з дітьми; методики діагностування і проведення опитування серед дітей, що стали жертвами насильства або були його свідками; методики оцінки потреб кожної дитини тощо.

Проблема насильства в сім'ї має різні аспекти, тому потребує для її вирішення підготовки фахівців різних спеціальностей – психологів, педагогів, юристів, медиків, психотерапевтів, працівників поліції тощо, які повинні працювати не тільки з жертвами насильства і з тими, хто скоює насильство, а й з пересічними законослухняними громадянами з метою запобігання скоєнню насильства. Профілактика насильства в сім'ї, має бути пріоритетним напрямом соціально-педагогічної роботи з населенням нашої країни.

Список бібліографічних посилань

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р., № 2789 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-V від 07.02.2007) // ВВРУ. 2007. № 15. Ст. 194.
2. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти / В. М. Бондаровська, О. О. Кочемировська, Г. М. Лактіоновата ін.; за ред. О. Кочемировської. Київ: Вид-во ФОП Клименко Ю.Я., 2010. – 372 с.
3. Тюріна В.О. Профілактика насильства в сім'ї як напрям соціально-педагогічної роботи з молоддю. *Молодіжна політика: проблеми і перспективи: Зб. Матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Дрогобич: ДДПУ, 2009. С. 310 – 312.
4. Христова Г.О. Насильство в сім'ї та шляхи його попередження: законодавчий аспект. URL: www.khpg.org/ru/index.php?id=1215440842. (дата звертання: 21.02.2023).

Одержано 28.02.2023